

De kongelige lensmænd på Vestervig Kloster

Af H. A. RIIS-OLESEN

EFTER REFORMATIONEN inddrog kong Christian III det store kirkegods under kronen, og her kom han ikke mindst i Vestervig i besiddelse af meget værdifuldt gods.

Kongen satte lensmænd til at bestyre godserne, og for at få det mest mulige af ud dem, var nogle af afgiftslen og nogle regnskabslen. Som navnet siger, betalte lensmanden en årlig afgift og skulle iøvrigt holde bygningerne vedlige. Som regnskabslen skulle overskuddet deles således, at kongen fik de $\frac{2}{3}$ og lensmanden $\frac{1}{3}$. De fleste lensmænd ved Vestervig kloster betalte afgift. Desuden skulle de gøre fuldt regnskab for inddrevet vraggods m.m. samt stille et antal "geruste" heste til kongens rådighed.

Den sidste provst i Vestervig, Svend, havde fået godset på livstid, idet alle de penge, som klosteret havde rådighed over, blev tilstillet kongen af ham. Men efter hans død i 1547 udnævnte kongen sin første egentlige lensmand i Vestervig, Erik Rud.

Han førte i 1551 på Kronens vegne en retssag mod Gabriel Gyldenstjerne, Ørum slot, om Hvidbjerg mølleå, som Erik Rud hævdede at have ejendomsret til ifølge en tidligere retssag i året 1500. Erik Rud hævdede endvidere, at mølleåen ødelagde klosterets mølle, idet løbet var gravet forkert. Det endte dog med, at han tabte sagen, fordi Gabriel Gyldenstjerne kunne fremvise en dom fra 1467, hvor ridder Eskild Nielsen fik ret til at drive møllen, og denne dom blev nu i 1551 den gældende. Samme år førte Gabriel Gyldenstjerne sag mod Erik Rud angående told, som denne opsnappede for næsen af Gabriel Gyldenstjerne. Lenene lå så tæt ved hinanden, så retten havde vanskelighed ved at afgøre, hvem der havde ret, men da hovedbeløbet gik til kongen, enedes man om forlig.

Erik Rud spillede også en mæglende rolle, idet han skaffede Anne Ibsdatter hendes slægtsgård, Nørbo, som Christian Friis forsøgte at fratage hende. Endvidere sørgede Erik Rud for, at Vejlegård fik sin egen mølle uden afgift. Ejeren måtte dog ikke støve vandet til hinder eller skade for nogen. Når han døde tilfaldt møllen Kronen. Det var den 26. maj 1552 Christian III besøgte Erik Rud.

I disse år foregik flere festligheder i og udenfor landet. Kongen udsendte da brev om, at lensmændene skulle stille i gode klæder med guldkæde på, og deres svende og drenge i hofklædning og med kongens farver på ærmet. 1555 blev en del fremmede fyrster indbudt til fastelavnsfest i København. Lensmændene fik også indbydelse, men der var en del forpligtelser. Nogle skulle tage heste med, så der kan blive "nogen turnering med renden og stikken". De fleste skulle sende tinfade, tintallerkener, krus, saltbægre, kedler, duge og lystestager ind til hoffet, ligesom enkelte lensmænd, deriblandt Erik Rud, fik besked om at sende deres bedste kok til København 14 dage før fastelavn.

1556 blev Erik Rud opfordret af kongen til at påse overdragelsen af Irup til Knud Gyldenstjerne fra Aagaard. Få dage efter forelå forleningsbrevet på Ørum slot, som enken efter Gabriel Gyldenstjerne havde haft et årstid. For

at overtage lenet skulle Knud Gyldenstjerne udrede en større sum penge til enken. Da han tilbød hende dem, afslog hun imidlertid at modtage dem, men dette fik hun ordre til fra højeste sted.

Erik Rud fik 1557 brev på Riberhus len og stift og bestyrede begge len indtil 1559, da Knud Gyldenstjerne overtog Vestervig, som han altså havde sammen med Ørum slot. Knud Gyldenstjerne var da en aldrende mand, og han levede kun to år mere, hvorefter hans kone, Jytte Podebusk overtog lenet.

Knud Gyldenstjerne havde en dramatisk fortid. Efter studier i udlandet ansattes han 1527 som domprovst i Viborg, for tre år efter at blive biskop i Odense. Der fortælles, at han måtte betale biskop Beldenak 6000 daler for stillingen. 1532 sendte Frederik I bud efter ham som leder af en hjælpeflåde under anførsel af Peder Skram. Christian II forsøgte nemlig at erobre Akershus for derved skaffe sig indpas i Norge, men hjælpeflådens ankomst reddede fæstningen. Der skulle nu mere til for at standse Christian II, og Knud Gyldenstjerne gik - efter sigende - et skridt videre, end han havde bemyndigelse til, idet han tilsagde Christian II frit lejde til Danmark og til en drøftelse med hans farbror, Frederik I, men denne lod Christian II gribe, så snart han nåede ind til København, hvorefter Christian II som fange førtes til Sønderborg slot. Dette dokument, hvori Knud Gyldenstjerne tilsagde Christian II frit lejde, er bevaret, og her ser man noget interessant. Peder Skram, hvis segl også findes under dokumentet, havde stukket en seddel ind under seglet, og da kongen bebredede ham, at han var gået med til det ulovlige, sagde Peder Skram: Herre Konge - jeg gik kun med i protest - se under mit segl! Da kongen løftede seglet, lå der en seddel med påskriften: Dette er imod min vilje! Hermed var det gode forhold til kongen bevaret.

Efter Frederik I's død fik han sin bispestol igen, men megen ro var der ikke i embedet, idet han under Grevens fejde måtte flygte fra Odense bispegård. 1536 blev han fængslet ligesom de øvrige katolske biskopper, men året efter blev han benådet med Vosborg og nogle andre gårde i forlening. Senere erhvervede han sig Aagaard ved Fjerritslev og blev lensmand i Vestervig og Ørum som foran omtalt. Ejendommeligt er det, at der hersker uoverensstemmelse om Knud Gyldenstjernes dødsår, idet der på mindetavlen i Aarhus domkirke, hvor begge ægtefæller ligger begravet, står at han døde 1568, mens kongebrevene i 1560 omtaler Jytte Podebusk som enke efter Knud Gyldenstjerne. Måske har det sidste tal på gravstenen stået åbent, indtil en rum tid var gået, og chancen for et forkert dødsårstal var til stede.

Som lensmand i Vestervig og Ørum skulle han svare 3000 joachimsdalere til kongen og gøre regnskab for al sagesald, gårdfæstning, gæsteri og al anden uvis rente. Alt vrag, som strandede i lenene, skulle han lade bjerge på egen bekostning, gøre regnskab og levere det alt sammen til kongen. Han skulle tjene riget med 24 geruste heste og holde kongen med følge tre nætter om året.

Knud Gyldenstjerne har sikkert været meget ude efter penge og fortjeneste. Der er flere sager desangående. Således klagede sognepræsten, Niels Sael, over at Knud Gyldenstjerne havde frataget ham den tiende, som sognefolket skulle levere præsten, og da dette kom kongen for øre, måtte lensmanden levere pengene tilbage til Niels Sael.

Da Jytte Podebusk overtog lenet, sattes afgiften ned til 2200 joachimsdalere, 16 rustede heste og kun to nætters gæsteri.

Vi har et vidnesbyrd fra disse år om, at skudehandelen med Norge og Danmark eksisterede, idet Jytte Podebusk fik medhold i sin klage over, at lensmanden over Øru m slot, Frans Bille, tog told af alt det norske tømmer, som blev sejlet ind under Thykysten.

Mens Jytte Podebusk havde Vestervig kloster i forlening, førtes syvårskrigen mod Sverige 1563-1570. Forøvrigt er det et særsyn, at en enke beholdt et len i så mange år (1560-1573), men det må skyldes den store økonomiske hjælp, både hun og hendes mand ydede kongen.

Da krigen kostede uhyre summer, fordi man måtte leje tyske hære og bygge nye skibe m. m., blev der lagt store skatter på befolkningen. Første gang i 1563, da Jytte Podebusk måtte låne kronen 169½ lod ungarnsk guld, 1000 goltgylden og 600 lod sølv - en meget anelig sum, som i vore dages penge ville andrage ½ mill. kroner. Desuden blev afgiften sat op til 2300 joachimsdalere, og denne afgift blev i 1565 sat op med 1000 joachimsdalere. Til krigsvåben, bl. a. kanoner, hentede man kirkeklokker fra de kirker, hvor der var mere end to - en befaling, der dog ikke blev gennemført alle steder - f.eks. ikke i Vestervig.

1568 var der igen bud efter adelsmændenes penge. Fru Jytte Podebusk skulle betale 2000 daler. Samme år modtog fru Jytte tilsagn om, at hendes pant i godset var forhøjet med 2900 daler, som hun havde forstrakt kongehuset med.

I begyndelsen af syvårskrigen (1563-1570) havde en vis grev Günther fra Tyskland optrådt som leder af de hvervede hære, men kongen måtte midt under krigen afskedige ham under pres fra de danske adelsmænd. Dels var han en dårlig hærfører og dels stod han i vejen for den danske hærledelse. Men han var påtrængende og søgte hele tiden at få indpas i Danmark. Han fik held med sig, idet han efter krigen fik tildelt Barbye slot i Skåne som len, og nu rakte han efter Vestervig. Jytte Podebusk fik 1572 ordre til at aflevere klosteret til grev Günther, men hun var hurtig i vendingen. Hun ilede til kongen og havde en række venner til at støtte sin anmodning om at beholde Vestervig. Hun fremførte, at hun i den sidste fejde havde haft stor bekostning med at holde heste og svende, at det ville være hende til stor skade, hvis hun ufornodent skulle af med klosteret. Det må kongen bøje sig for, idet han indrømmer, at fru Jytte og hendes slægt og venner altid har vist sig tro mod kongehuset. Grev Günther skulle altså ikke befatte sig med Vestervig.

I stedet fik grev Günther sammen med sin trolovede, jomfru Dorette Krabbe, Spøttrup slot, men længe varede dette ikke, idet Dorette Krabbe 1572 fik overladt Spøttrup gods uden afgift, da grev Günther er død.

1571 og 72 fik Jytte Podebusk ordre til at indløse forskellige gårde i Thy til Kronen, hvilket vil blive

tilbagebetalt hende, når klosteret indløses. Det fik hun ikke megen glæde af, idet hun døde 1573.

Efter hendes død overtog sønnen, Predbjørn Gyldenstjerne, Vestervig, mod at svare 2500 gl. dalere i afgift, stille 12 heste og give regnskab for gæsteri og uvis rente, hvoraf han selv må beholde halvparten, dog forbeholdt kongen sig al told og vrag, som kunne falde i lenet. Predbjørn Gyldenstjerne må sikkert have klaget over afgiftens størrelse, idet han 1574 modtog et nyt forleningsbrev, hvori afgiften er nedsat til 2300 gl. dalere (samme beløb som moderen gav).

1576 efterfulgtes han af sin slægtning, Peder Gyldenstjerne til Timgaard.

Peder Gyldenstjerne beholdt lenet i Vestervig fra 1576-94. Selv om han var rigets marsk til sin død i 1594, modtog han mange rykkere fra kongen på grund af en voksende gæld af Vestervig len, således 1587, da kongen bemærker, at han ofte har skrevet til ham om at indbetale lensafgiften i rette tid, men det har hidtil ikke frugtet noget, idet han endnu skylder kongen for nogle års afgift af Vestervig kloster og reterer med en stor del af pengeskatterne af Vestervig birk samt af Hing og Ulfborg herreder. Han skal inden tre uger afgøre sagen med mønsterskriver Hans Meckelborg, der er ved kongens hoflejr, og senere lade sin skriver komme med det færdige regnskab. Dette for at kongen ikke skal gribe til andre midler.

Det må ikke have frugtet, for 1588 kom et meget skarpt brev fra kongen om omgående at indbetale gælden, som nu opgøres til mindste enkelthed:

Peder Gyldenstjerne skylder:

3369 daler afgift fra Vestervig len fra 1. maj 1578-1587.

307 daler på regnskab fra Bohus len.

218 daler af landsskatten fra Vestervig birk til juli 1576.

499½ daler af landsskatten for Hing-Ulfborg herreder.

Hvis pengene ikke betales, vil lenene blive frataget ham. Han indbetalte da noget - man kan ikke se hvor meget, men 1588 døde kongen, og Peder Gyldenstjerne fortsatte som lensmand.

Regnskabet stod stadig uafklaret, og han fik gentagne opfordringer om at sende en skriver til København for at få en ende på sagen. Men Peder Gyldenstjerne havde vel ingen penge, for han bad stadig om henstand, og således stod sagen ved hans død 1594. To år senere modtog broderen, Axel Gyldenstjerne, en skrivelse om at få opgjort gælden efter hans broder, og endelig i 1605 bliver det sidste af gælden indbetalt af en anden broder, Knud Gyldenstjerne til Tim.

Vestervig kloster blev omkring 1594 overtaget af Albert Friis til Harritskjær, som skulle undersøge alle bøger i overværelse af Christen Prip til Øland og Christen Høg til Todbøl. Men Albert Friis var ikke i stand til at komme, hvorfor en bror, Jørgen Friis, var til stede. Man har indtryk af, at Albert Friis aldrig så Vestervig, for allerede 1596 udnævnte Peder Munk til lensmand i Vestervig. Denne var herre til Estvadgaard, admiral, og blev i 1596 rigets marsk. Han var blandt de fire rigsråder, der overtog regeringen under Christian IV's mindreårighed. Det første år, 1596, var uden afgift, men året efter skulle han svare 1000 daler, holde 12 heste til

Kronen samt holde bygningerne vedlige. 1598 blev afgiften nedsat til 500 daler.

Det er i denne tid Christian IV gav befaling til, at der kun måtte være en kirkeklokke ved hver kirke. De øvrige skulle sendes til København til omstøbning, så der kan blive malm til manglende kanoner. For Vestervigs vedkommende blev der i stedet sendt kedelkobber af samme vægt ved indsamling på gårdene. Et brev, som skulle sendes til Peder Munk angående ødelagte marker i Ørum sogn på grund af sandflugt 1603, er blevet overstreget med ordene: Dette brev er ikke efterkommet, men blevet kasseret. Af hvilken grund vides ikke.

1606 ledsagede Peder Munk som admiral kongen på hans Englandsrejse. Kongeskibets navn var "Tre Kroner". To år senere, 1608, trak den 74-årige Peder Munk sig til bage som lensmand i Vestervig efter nogen uoverensstemmelse med kongen.

Pastor Henrik Laursen, Vestervig, har i en artikel her i årbogen (1938, s. 68 ff.) omtalt en synsforretning 1608, da Predbjørn Gyldenstjerne, lensmand på Bøvling, og Jacob Lykke, lensmand på Lundgård på Mors, besigtigede bygningerne og kirken i Vestervig. De fandt dem alle meget forfaldne, skønt Peder Munk havde pligt til vedligeholdelse.

Hans efterfølger blev Jørgen Lunge til Odden, og det er ham, der foretog den første udgravning af Liden Kirstens og prins Buris' grav. Han fandt et mands- og et kvindeskelet, hvorefter intet kunne bevises eller modbevises om folkevisens rigtighed. Om det er ham eller andre på hans tid, der fik den forklaring frem, at det drejede sig om et par fra herregården Tandrup, der ikke måtte få hinanden, men i døden forenedes, skal være usagt.

Kun to år havde Jørgen Lunge Vestervig i forlening, men det var i denne tid, at nogle engelske krigsfolk kom i land ved Agger. Straks var hele stranden fyldt med mennesker, der ville forhindre mandskabet i at komme i land, da rygter fortalte, at de ville besætte landet. Man for løs på matroserne og bandt dem, men havde ikke forstand på, hvor hårdt man kunne snære rebet, idet tre af mandskabet omkom under denne brutale behandling. - Man hører ikke et ord om, at de fremmede søfolk havde ondt i sinde, eller at de var bevæbnet. Sagen var alvorlig, og Jørgen Lunge indberettede omgående sagen til kongen, som gav ordre til at straffe gerningsmændene strengt. - Rygterne svirrede også dengang - man fortalte, at en stor spansk armada lå klar til afsejling og strandfogederne fik alvorligt tilhold om at holde øje med stranden og indberette alt mistænkeligt. Endvidere skulle man udspørge enhver, som kom i land efter vand eller proviant, om rygterne havde noget på sig, hvad de vidste om armadaen, hvor den skulle hen o.s.v., eller om de havde bemærket noget særligt opbud af andre landes flåder.

1610 nævnedes Jørgen Lunge, at der i Refs herred fandtes nogle Kronens gårde, der havde stået øde siden pestens tid, og at der var nogle bønder, som ønskede at få jorden ind under sig til supplering af deres egen, men hertil svarede cancelliet nej. Man ville miste noget ved det. Hellere søge nye fæstere og lade dem slippe billigt de første år, mens de byggede op, og siden kræve fuld ydelse.

Samme år overtog Steen Maltessen Sehested forleningerne. Han blev rigsmarsk 1609 og sad i rigsrådet. Han skulle svare 900 gode rigsdaler og stille 12 heste til kongens brug. Under Kalmarkrigen var han leder af

kongens hær i Sverige, og i denne tid skulle Manderup Parsberg føre tilsyn med bl. a. Vestervig gods. Under kampene i Sverige blev Steen Maltessen Sehested angrebet af pest og døde 1611. Enken fik al indkomst fra lenet, indtil det blev besat af en ny lensmand.

1612 vendte Vestervig kloster tilbage til Gyldenstjerneslægten, idet Knud Henriksen Gyldenstjerne til Aagaard fik brev på godset fra 1. maj 1612. Men der skete nu en forandring, idet han skulle oppebære følgende genant (vederlag): 300 daler, 350 tdr. byg og malt, 140½ tdr. mel, 11 tdr. smør, 8 skip pund flæsk, 57 skovsvin, 188 får og lam, 223 gæs, 434 høns, 600 hvillinger, 5 tdr. ål og 312 tdr. havre. Resten tilskrives Kronen, der betinger sig seks heste.

Knud Henriksen Gyldenstjerne blev født på Aagaard (Kettrup sogn, Hanherred) den 31. juli 1575 som ældste søn af Henrik Gyldenstjerne. I en alder af ni år påbegyndte han skolegangen på Sorø akademi, hvor han var i seks år. Herpå studerede han ved universiteterne i Rostock, Wittenberg og Strasbourg. Efter rejser i Schweiz og England blev han hofsind ved Christian IV's hof. Senere var han hofjunker indtil 1598, da han overtog ledelsen af sine godser. 1608 giftede han sig med Sofie Lindenow, man allerede året efter måtte han til hæren som fændrik, og han deltog derefter i Kalmarkrigen. Der var blevet lagt mærke til den energiske unge adelsmand under krigen, og midt under denne fik han Vestervig len.

Følgen var, at kongen tog Knud Gyldenstjerne med på en rejse til Tyskland, og han fik besked om at møde med folk og heste og staffere sig selv og sine folk med gode klæder. Han skulle lade lave en stor fløjelskjortel på den ungarnske maner, som nu er brugelig, men liberiet til folkene vil blive udleveret, når de ankom. Senere rejste Otto Skeel og Knud Gyldenstjerne som kurærer til Moskva, hvor de blev holdt som gidsler, indtil sagen afklaredes.

Året efter foretoges den store reparation af Vestervig kloster, den istandsættelse, som der gang på gang havde været talt om. Der blev udført et solidt arbejde, der berømmes af hans eftermand som lensmand. 1618 blev Knud Gyldenstjerne forlenet med Bergenhus len i Norge. Året før var der blevet tvangsudskrevet en del mandskab til opbygning af Frederiksborg slot, og denne udskrivning foregik meget trægt, så kongen måtte true med at gøre de bønder, der rømte fra arbejdet i Hillerød, fredløse. Det blev Knud Gyldenstjerne for meget, hvorefter han opsigde lenet og flyttede til Norge. Her opholdt han sig den største del af tiden, selv om han stadig var ejer af Aagaard, og døde i 1627 på Bergenshus, kun 52 år gl.

Jørgen Lunge fik for anden gang Vestervig len indtil 1620. Han overtog lenet som afgiftslen, idet han skulle svare 500 dalere uden nogen afkortning, dog forbeholdt kongen sig al told, sise og vrag. Han skulle stille 12 heste.

Kongen var ivrig efter at få en god ordning med hensyn til hvervning af soldater. Kirkernes våbenhuse indrettedes med skab til geværene, som skulle låses inde, når de "ej anvendes til våbenøvelse", og Jørgen Lunge beordres ligesom flere andre lensmænd til at påse, at de bedste af Kronens bønder stiller det fornødne antal soldater.

Det var også Jørgen Lunge, der sammen med Mogens Kaas til Ørum fik besked om at føre alt det tømmer, der var drevet i land i lenene, til Løgstør grunde, hvor kongens

skibe vil tage det ombord. Jørgen Lunge døde inden modtagelsen af brevet, hvorfor sagen blev overladt til hans enke, fru Sophie Brahe.

Efter Jørgen Lunge blev Claus Daa til Ravnstrup lensmand. Han var kommanderende admiral over den danske flåde. Han førte proces mod Mogens Kaas til Lyngholm - en trætte, der varede i to år (1622-24). Det var stadig den omstridte Hvidbjerg mølle og Hvidbjerg å, som Claus Daa på kongens vegne påstod tilhørte Vestervig kloster med damsbord, dæmning og alt fiskeri. De beviser han brugte, var dels et lovhævdsbrev fra Hassing-Refs herredsting år 1500 af provst Gregers Svendsen, Vestervig, og dels Vestervig jordebog, der angav fem tønder ål som årlig landgilde af førnævnte mølle og å til klosteret. Mogens Kaas beviste heroverfor Christian III's dom i 1551, hvori retten til møllen og åen var sikret ved dom indtil midtstrøm, som det hedder. De fire dommere: Niels Krag, Oluf Parsberg, Otto Skeel og Tønne Friis gav Mogens Kaas ret, så Lyngholm beholdt sine rettigheder for tredje gang.

Claus Daa havde overtaget lenet som regnskabslen 1620, men to år senere ændredes den årlige levering til 30 øksne at købe eller sende til Skanderborg slot og 1100 tdr. havre at levere i København. Det var 1624, man opdagede, at Flade søs afløb igennem Agger var blevet stoppet ved sandflugt, hvorfor der fra Kronens side beordredes mandskab fra fjern og nær til at udgrave afløbet. Det blev dog til, at man gravede et nyt - en kanal, som findes den dag i dag i Taabel.

Hans efterfølger blev Jørgen Grubbe, og Claus Daa fik Dragsholm slot i forlening. Den 21. oktober 1624 udsendte Christian IV sit brev om, at kristendommen havde trange kår i vort sydlige udland, hvorfor han gerne ville samle hæren i landsbyerne, så de hurtigt kunne bryde op. De mest formuende gårde skulle have soldater indkvarteret - således 15 i Vestervig len, 10 i Ørum og 20 i Aalborg. To år senere må Christian IV være i Tyskland, idet det er prinsen, som udsteder befalingerne, f.eks. fik Jørgen Grubbe bevilget 200 rigsdaler til istandsættelse af laden.

Jørgen Grubbe fik den 17. september 1625 et brev, hvori det hedder, at da der er givet ordre til at sende proviant på Weseren til kongens krigsfolks underhold og vinterlejr, skal han sende nedennævnte proviant til Aalborg til udskibning: 2064 tdr. byg, 1100 tdr. havre og to laster smør. Prinsen formoder, at provianten kan bringes til veje af lenets indkomst. Der var her tale om en ekstra udskrivning, som lensmændene syntes var for streng. Derfor blev kun en mindre post bragt til hæren.

Den næste lensmand var Jørgen Skeel til Fusingø og Sostrup, som fra 1607-27 havde Kalø slot i forlening. 1629 kom han til Vestervig, som han overtog som et pantelen for et lån til kongen (30-års krigen kostede mange penge!). Det var på Jørgen Skeels gamle dage, han kom til Vestervig, idet han døde 1631, og han var ved sin død rigsmarsk. Det var ingen let sag at stå for Danmarks værn, når Wallensteins tropper besatte og plyndrede Jylland. Datiden vil vide, at Jørgen Skeels liv blev forkortet ved de mange ødelæggelser, disse tropper forårsagede overalt, også i Thy.

Enken, Jytte Brok, styrede godset indtil 1632, da Jørgen Urne fik Vestervig len som afgiftslen (500 rigsdaler samt told, sise og vrage). Han blev forøvrigt rigsmarsk efter Jørgen Skeel, men havde en meget rolig periode fra 1632-

42, så han kunne beskæftige sig meget med lenet og dets folk. Vi ved fra et senere brev, at Jørgen Urne havde skænket den stedlige præst, Christen Poulsen Resen, (ligsten i Vestervig kirke), jord fra tvende øde gårde til eget brug, men desværre er hans brev derpå bortkommet. Det var udstedt 1632. Som begrundelse for gaven anførte han, at præstens tiende i Agger aldeles intet er, hvorfor han bør have de tvende øde gårde, enten drive dem selv i forbindelse med præstegårdens jord eller lade et par fæstere betale afgift til ham. Den samme ordning fik de følgende præster, og Peder Møllerup, der ejede Vestervig kloster fra 1699-1737, udstedte endog et brev, hvori han bandt fremtidige ejere af Vestervig til at give den siddende præst denne forret. Da man i 1966 skiftede præst i Vestervig, stod man overfor de særlige beløb, som præsten personligt fik for disse øde gårdes jorder (ca. 40 tdr. sæde), idet de enten var overgivet til forpagteren, eller hvis denne havde jord nok, lejet ud til en af landmændene i nærheden af præstegården. Man vurderede jorden og dens ydelse efter kapitelstaksten, så det kunne godt blive til en pæn skilling ekstra for embedet. Da man fra menighedsrådets side ønskede at sammenlægge præstegårdsjorden med disse 40 tønder sæde - ialt ca. 80 - mødte man i stiftsøvrigheden modstand, idet man ikke kunne finde frem til originalbrevet, og man ønskede ikke at betrede den snørklede vej gennem retsmaskineriet. Der findes en kontraktrevers fra 1697, hvorved Joachim Irgens søn Gert giver præsten fortsat rettighed over de to øde gårde. Der hersker dog nogen uklarhed om motivet til at give præsten jorden. Det kan være Aggers sogns ringe evne til at yde tiende, men til erstatning herfor fik Christen Poulsen Resen dog Snedsted kirketiende.

Jørgen Urne var gift med Margrethe Marsvin, der døde i Nees på Mors 1647. Der findes et brev fra hende, hvori hun nævner, at Christen Poulsen Resen havde haft denne rettighed fra Peder Munks tid - altså fra begyndelsen af 1600-tallet. Om tidligere præster havde haft samme tilladelse kan ikke ses.

Hans efterfølger var Anders Bille til Damsbo, der tidligere havde haft Rugaard (Fyn) og Arnsborg på Øsel. 1642 forlenedes han med Vestervig på de sædvanlige vilkår. Han sad i rigets råd og var rigets marsk. Han kommanderede hæren på Fyn og fik besked om at marchere til Jylland for at møde den svenske hær under Torstensson. Han lagde sig ind i Frederiksodde, en ny fæstning, som knap var færdig. Derfor turde Anders Bille ikke blive ved fæstningen, men gik tilbage til Fyn. Fæstningen blev da indtaget, hvorefter Torstensson fortsatte sin fremmarch op i Jylland. Selv om Anders Bille ophørte med forleningen af Vestervig i 1650, fortsatte han med at være rigets marsk indtil til sin død i 1657. Det år begyndte en ny krig med svenskerne, og under belejringen af den nyopbyggede Frederiksodde (ved det nuværende Fredericia) mistede han livet.

Den sidste lensmand i Vestervig, Oluf Parsberg til Sødal, havde 1622-24 Ørum len og senere andre, indtil han 1650 fik Vestervig len.

Han blev 1622, da han overtog Ørum len, gift med Karen Kruse. Deres datter, Else, blev gift med en broder til Corfitz Ulfeldt - Laurids Ulfeldt, og Oluf Parsberg kom derved ind i stridighederne med Corfitz Ulfeldt. - Ved brylluppet skænkede Oluf Parsberg sin datter en forgyldt sølvkande, som vejede 241 lod. Oluf Parsberg blev flere

gange anvendt som udsending for kongehuset, ligesom han var en af de tre mænd, der blev sendt til den svenske lejr 1660 for at gøre ende på krigen. Han var på den måde med til at gå ind på den ydmygende fred. Oluf Parsberg nævnes blandt de sidste 13 rigsråder, der 1660 måtte opgive deres hidtidige magt.

I Vestervig har Oluf Parsberg ikke været meget af tiden, idet han i 1652 udnævnte Joachim Irgens til sin forvalter. Denne var en hovedrig mand af holstensk afstamning. Hans kone, Cornelia Bickers, var af fornem

hollandsk købmandsslægt. De blev gift 1656, og af de mange midler, de ejede, forstrakte de kongen med store summer til hjælp for krigsførelsen. Da lensvæsenet ophørte 1660-61, fik Joachim Irgens overdraget Vestervig gods som en del af sit tilgodehavende til kongen.

Der havde været 16 lensmænd fra 1547-1660, men mange af dem nåede aldrig at sætte sig ind i befolkningens vilkår. At skildre lensmændenes betydning vil derfor være vanskeligt, idet mange af dem ikke betød noget for egnen.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1971, side 28-43).